

nieuwen gang van zaken te willen belemmeren, mag het toch zijn groote angst niet verbergen voor de gevaren, die de Maatschappij tegemoetgaat. Het is overtuigd, dat de innerlijke kracht der Maatschappij niet is opgewassen tegen de vuurproef, waaraan zij thans zal worden onderworpen. Deze overtuiging heeft echter bevestiging noodig, en het getuigt van wetenschappelijken ernst, dat het hoofdbestuur het eenige middel, dat tot zijn dienst stond, heeft aangegrepen, om zich te vergewissen van den waren geest der Maatschappij: het door velen gewraakte referendum. Het schijnt raadzaam, de verzekering te geven, dat het hoofdbestuur niet voornemens is, aan den uitslag van dit onderzoek, zoo mogelijk, eenige revolutionaire daad vast te knoopen.

Niets anders bedoelt de circulaire, door eenige medestanders, waaronder ook hoofdbestuursleden, aan alle leden der Maatschappij toegezonden. Dat de heer BRONGERSMA dit als „kuiperij” heeft willen omschrijven, teekent meer zijn karakter dan het onze. Wat mij zelf betreft, ik beschouw dezen maatregel als het noodzakelijke uitvloeisel van den geest, waarin ik reeds zoo lang de Maatschappij heb gezien. Twaalf jaren geleden heb ik bij de opening van de 58ste algemeene vergadering mijn bezorgdheid reeds geuit over de innerlijke kracht der Maatschappij. Sedert dien tijd ben ik voortgegaan, naar mijn vermogen een ernstig aandeel te nemen in ons Maatschappij-werk en heb ik de bezorgdheid voelen groeien. De behoefte aan zekerheid omtrent de gegrondheid der vrees heeft eenigen onzer tot het rondzenden van die ontboezeming, of hoe men het wil noemen, bewogen en tot het vragen van bewijzen van instemming. Dit zou zijn geschied, ook al had het rad van avontuur ons niet in het hoofdbestuur geplaatst. Deze zendbrief nu heeft, helaas, onze vrees bevestigd. Een groote vierhonderd leden hebben zich met ons op het standpunt geplaatst, dat de ontbinding onzer Maatschappij, het uitwerpen der vakvereeniging, noodzakelijk is geworden. Ik hoop over den uitslag van dit onderzoek later nog iets mede te deelen.

Behoef ik te zeggen, dat het mij honderdmaal aangenamer zou zijn geweest, wanneer geen enkel bewijs van instemming ware gegeven? Ik verklaar in alle oprechtheid, dat alles, wat in den laatsten tijd is geschreven tot verdediging van de eenheid in onze Maatschappij, mij met groote vreugde heeft vervuld, met uitzondering van de rede van den voorzitter der afdeling Amsterdam, den heer BRONGERSMA; uit zijn mond klinken die woorden te... merkwaardig, waar hij nog kort geleden herhaaldelijk en met gevaarlijke kracht heeft aangedrongen op het uittreden der specialisten uit de Maatschappij. Al die andere uitingen echter, die spreken van een krachtig en liefdevol streven naar behoud onzer eenheid, zijn mij uit het hart gegrepen. Vaak genoeg heb ik overeenkomstige gevoelens met geestdrift beleden! Maar, die vreugde is als zoo menige blijde herinnering uit onze jeugd: zij wordt gevolgd door een zware zucht: voorbij! Ik heb het geloof verloren aan de mogelijkheid van die eenheid en mijn ongelooft vindt steun in den feitelijken toestand. Nu voel ik mij als de chirurg, die tot zijn besten vriend het moeilijke woord moet spreken: onderwerp u aan een zeer ernstige en zeer pijnlijke operatie, anders zijt gij naar mijn vaste overtuiging verloren.

Ik meen, dat, om het beeld vast te houden, ook het tegenwoordige hoofdbestuur, al beschouwt het zich slechts als waarnemend geneesheer, bij het zoo ernstig dreigende gevaar, zich niet mocht laten weerhouden, althans een diagnose te maken. Het zal weldra kunnen blijken, of het hierin is geslaagd.

Utrecht, 2 Maart 1919.

B. J. KOUWER.

III.

De dokters onzer zieke Maatschappij zijn het nog niet met elkaar eens en wat erger is, zij verstaan elkaar nog zóó weinig, dat de kansen om tot een gemeenschappelijke overtuiging te komen slechts heel gering schijnen. O. a. uit het ingezonden stuk van collega HERTZBERGER blijkt, dat hij mij zóó weinig begrepen heeft, dat ik het nuttig en noodig acht duidelijker te wezen, dan mij in het *Tijdschrift*-nummer van 17 Februari gelukt schijnt te zijn.

In de eerste plaats heb ik niet, zooals HERTZBERGER schijnt te meenen, een ideaal,

d. i. een toekomstbeeld, geschetst, doch den bestaanden toestand. Een ideaal is in ons geval vrijwel gelijk aan een gunstige prognose. Zoover ben ik niet gegaan. Wel heb ik voorspeld, dat een grondig onderzoek, door de uitbanners der vakactie ingesteld, hen van meening zou doen veranderen, doch overigens heb ik mij bepaald tot anamnese en status praesens, en aan de tegenpartij verweten, dat zij reeds met prognose en diagnose klaar zijn, zonder aan die beide deelen van het onderzoek de noodige aandacht te wijden. De prognose vooral speelt in hun uitingen een groote rol. Voor collega HERTZBERGER „staat het vast”, dat onze Maatschappij bij de uitvoering der Utrechtsche besluiten in- en uitwendig zeer verzwakken zal. Een ander is „innig overtuigd”, dat het met de Maatschappij langs een hellend vlak omlaag zal gaan. Een derde kan niet betwijfelen, dat de vakbelangen de Maatschappij geheel zullen gaan overheerschen, en voor idealer werk geen gelegenheid meer laten. Enkel en hebben een diagnose: volgens den een is machtsbegeerte de hoofdfactor in de ziekte; de ander is zeker er van, dat hij moet gezocht worden in het „in letterlijk ieder opzicht ongerechtvaardigd wantrouwen en *onbegrensde egoïsme* van de specialisten”; alsof de in de geursiveerde woorden uitgesproken ongehoorde belediging, die op zijn best steunt op de waarneming van secundaire verschijnselen en op zéér eenzijdige voorlichting, niet een geestestoestand verraadt, die op zich zelf reeds meer dan genoeg is om wantrouwen te rechtvaardigen.

Dezen wat overijld prognosticeerenden heelmeeesters heb ik niet mijn prognose („het ideaal van HAMAKER”) voorgehouden, doch ik heb tot hen gezegd: heeren, handelt als goede geneesheeren, laat uw diagnose en prognose nog in suspensio, doch neemt eerst een behoorlijke anamnese en status praesens op, dan zult gij zien, dat wat gij zaagt en voor de ziekte hield (de strijd om de reglementsherziening) slechts een voorbijgaand secundair verschijnsel is en dat wat gij niet zaagt, maar waarvan gij toch den naam voor uw diagnose hebt geleend (de eigenlijke vakactie) volstrekt niet zoó gevaarlijk is, als gij meent. Integendeel, ik verwacht, dat gij dan met ons van oordeel worden zult, dat onze zieke eigenlijk kernegezond is. Zoolang gij aan dezen eisch niet voldaan hebt, kunt gij niet komen tot een diagnose en prognose, die waarborgen van deugdelijkheid bezitten.

In een ander, misschien nog belangrijker, opzicht heeft collega HERTZBERGER mij niet begrepen. Hij beweert, *dat ik betoog, dat onze vakactie geheel altruïstisch is* en ook al zouden wij *volgens het ideaal van HAMAKER voor onze vakbelangen* willen en kunnen *opkomen ten voordeel van anderen*. Waar hij dit vandaan haalt, is mij volkomen onduidelijk, want het staat heusch niet in mijn stukje. Ik noem daar alleen drie van de hoofdzaken, die onze vakactie nastreeft en vraag dan, of dat geen werk is, dat ieder onder zijn vleugelen kan nemen en waarvoor het „tot bevordering der geneeskunst” geen valsche leuze is. Doch dat louter altruïsme de drijfveer zou zijn, zullen toch wel niet veel anderen uit mijn woorden gehaald hebben. Dat heb ik ook allerminst bedoeld te zeggen; voor een hoogstaand man of zedelijk lichaam is het ook allerminst noodig, dat handelingen uit louter altruïsme voortkomen, om het hem mogelijk te maken zijn moreelen steun er aan te verleen. Men kan verder gaan en zeggen, dat er geen louter altruïsme of onbegrensd egoïsme bestaan, behoudens misschien in zóó abnormale en zeldzame gevallen, dat de vraag rijst, of men die niet pathologisch mag noemen. Wel bestaan er egoïstische en altruïstische beweegredenen, die beide bij ieder mensch een rol spelen, zij het in individueel zeer verschillende verhouding.

Het wordt hoog tijd, dat-wij eens trachten in plaats van de begripsverwarring, die hieromtrent bij velen in onze Maatschappij bestaat, meer klaarheid te brengen. Ook in andere opzichten wordt niet scherp genoeg onderscheiden. Verschillende fasen van de ontwikkeling onzer vakactie worden voortdurend dooreengehaspeld en het gevolg is, dat voor- en tegenstanders elkaar niet kunnen verstaan, omdat zij, nagenoeg dezelfde woorden gebruikend, over geheel verschillende zaken spreken. Verschillende dier fasen zijn:

1°. De doelstelling, waarbij van belang is na te gaan, hoe ernstig men het doel wilde.

2°. de middelen, die men ontwierp, om dat doel te bereiken, waaruit vooral de ernst van den wil ten goede blijken kan.

3°. De toepassing dier middelen door de vakorganisatoren; of die in overeenstemming was met den geest der Maatschappij, toen zij het doel stelde en de middelen aanwees.

4°. De reorganisatie der Maatschappij, noodig om de toepassing dier middelen mogelijk te maken door samenwerking van allen en zonder verkorting van iemands rechtmatige verlangens.

Hiertoe behoort ook de berucht geworden eisch der vakorganisatoren om stem in het hoofdbestuur over zaken, hun departement betreffende. Deze eisch is, naar het mij voorkomt, eigenlijk het eenige punt, waartegen de strijd onzer tegenstanders nog onverflauwd voortduurt; daarin culmineert volgens hen het bedenkelijke der hervorming.

Het zou mij thans te ver voeren en het *Tijdschrift* zou mij geen plaats kunnen afstaan, voldoende om deze punten aan een uitvoeriger analyse te onderwerpen; doch het is m. i. zóó dringend noodig, dat de begripsverwarring ophoude en meer klaarheid kome, dat ik zoo spoedig mogelijk een poging wil doen, daartoe het mijne bij te dragen, door een afzonderlijk daaraan gewijd geschrift.

Er is nog een opvatting bij collega HERTZBERGER aanwezig, waartegen ik hier wil opkomen. Hij schijnt een zeer grooten, m. i. te grooten, invloed op ons handelen te willen toekennen aan de meening van de buitenwereld, ook dan, wanneer wij verzekerd zijn, dat alles, wat wij doen, door ieder gezien mag worden. Zulk een vrees voor wat de veelhoofdige en oppervlakkige „men” er van zeggen zal, is een buitengewoon slechte raadgeefster. Wij mogen niet onverschillig er voor zijn, wat de buitenwereld van ons zegt, doch mogen daarin niet verder gaan, dan dat het ons prikkelt tot een vernieuwd eerlijk zelfonderzoek. Is de uitslag hiervan gunstig en kunnen wij dus alles voor een fijnvoelend geweten, dat geheel op de hoogte is, ten volle verantwoorden, dan mogen wij als mannen van karakter staan voor onze zaak, alle verguizing ten spijt. Dat is de eenige weg, waarlangs men zich verheffen kan boven het uiterst vlakke en zeker niet hooge plateau van het „men zegt”, „dat behoort niet”, „zoo doet men niet” en dergelijke kleinburgerlijke oordeelen.

Groningen, 3 Maart 1919.

H. G. HAMAKER.

IV.

Aan collega HERTZBERGER moet ik nog iets zeggen over den aanhef van zijn ingezonden stuk in het *Tijdschrift*-nummer van 22 Februari l.l. Hij schrijft daar, dat hij in de artikelenreeks over „Onze Maatschappij” zeer getroffen werd door de opmerking van SIKKEL, dat hij zich niet *verplicht* gevoelde, de Maatschappij uit dit moeras te trekken en voor den toestand van heden niet verantwoordelijk is. Hij vervolgt dan, dat het nu „niet de tijd van praten” is „over wat achter ons ligt”, maar „de tijd van handelen”. Ik heb met dank deze les aanvaard.

Het is jammer, dat ik collega HERTZBERGER zoo misshaagd heb. Maar het is zijn eigen schuld. Misschien ook de mijne, dat ik tusschen mijn afwijzing der „*verplichting*” en de oorzaak van die afwijzing niet duidelijker verband legde. Vertrouwde ik te veel op den lezer „van de artikelenreeks over „Onze Maatschappij””, waartoe toch ook behoort het belangrijke artikel van den hoofdredacteur: „Op den tweesprong”? Deze had aan het slot van dat artikel mij den man genoemd, „die in 1902 de Maatschappij de richting der vakvereëning heeft ingedreven en die haar, nu zij in het moeras zit, er uit moet helpen”. Hier wordt mij de verantwoordelijkheid voor de hervorming van 1903 opgelegd; een verantwoordelijkheid, aan welke door het woord „*ingedreven*”, aan zwaarte niets wordt gespaard en die ik desnoods wil aanvaarden; maar wordt ook de toestand van heden — het moeras — oorzakelijk aan die hervorming gekoppeld, en uit deze verbinding de *verplichting* voor mij afgeleid, om „onze Maatschappij” uit de moeielijkheid te halen.

Het was deze *uitzonderlijke* verplichting en de verantwoordelijkheid voor het moeras, die ik moest afwijzen — hoe waardeerend ook de bedoeling van prof. VAN RIJNBEEK